

PERE VILLALBA I VARNEDA,
Olimpia. Orígens dels Jocs Olímpics, Universitat de Barcelona Publicacions & Universitat Autònoma de Barcelona Servei de Publicacions, Bellaterra, 1994, 663 pp.

Des de fa uns quants anys, més concretament des que Joan Antoni Samaranch anunciés en una assemblea general del Comitè Internacional Olímpic allò de «à la ville de... Barcelona», una bona part dels camins del nostre company de Departament i, a pesar d'això, amic Pere Villalba i Varneda duen a Olímpia. I nosaltres hi hem anat amb ell! Com ell mateix indica al pròleg del llibre que ara comentem (p. 16) «la nostra investigació sobre Olímpia va néixer a l'escaif de la il·lusió posada en uns futurs Jocs Olímpics a Barcelona». I va tenir, pensem, la perspectiva brillant d'unir en un sol projecte (tal i com sempre s'havia fet en l'Antiguitat) l'estudi de la pràctica esportiva (dels altres, dels esportistes olímpics) amb el conreu de l'esperit (el seu). Tot i que el nostre col·lega no menysprea la «qüestió esportiva», va decidir dedicar-se fonamentalment a l'esperit i a l'estudi de la més gran manifestació esportiva cíclica de Grècia i Roma (tot i que els romans deien que la cosa els venia dels etruscs) i una de les més importants manifestacions religioses de tots els temps: els Jocs que se celebraven periòdicament (cada olimpíada) a diversos indrets de Grècia (Olímpics certament, però també Píties, Nemeus, Ístmics). El seu camí olímpic va començar, si no anem errats, amb uns cursos d'especialització a la UAB, que apuntaven ja cap a la lectura i comentari dels textos més significatius (fossin poètics, historiogràfics, epigràfics, etc.) relatius a les Olimpíades. Va seguir amb la brillant publicació d'un

treball de síntesi sobre el tema (*Olimpia: Jocs i Esperit*, Barcelona, 1992) i arriba al moment present amb el llibre de què ara donem notícia.

Es tracta d'un llibre important per diferents raons. Potser la primera sigui la del treball ben fet, però nosaltres no voldríem deixar d'indicar que no existia, abans que Pere Villalba ens el proporcionés, cap volum on es poguessin trobar, recollits, comentats i traduïts, tots els textos literaris importants que parlen d'Olímpia i dels Jocs Olímpics. I no es tracta pas d'un petit esforç: al llarg d'aquestes pàgines s'hi apleguen 1108 (sic!) textos, pertanyents a 138 autors o fonts literàries diverses, en la seva corresponent traducció catalana (en cap cas, per entendre'ns no es proporciona la versió original, tot i que cadascun dels textos està prou ben identificat com perquè si algú vol fer-hi alguna comprovació, no tingui cap dificultat a fer-la). Cal dir, també, que en aquest llibre no s'estudia allò que podríem anomenar «l'esport a l'Antiguitat» (en aquest camp sí que hi ha il·lustres predecessors), sinó només l'esport, l'espai i l'organització dels Jocs Olímpics, a Olímpia (certament, amb moltes referències als jocs d'altres indrets). En ell, però, no només s'hi recullen un munt de citacions «olímpiques» ben traduïdes. El seu objectiu va molt més enllà i allò que, al nostre entendre, s'hi busca, és proporcionar al lector (que no cal que sigui cap especialista: l'habilitat de Pere Villalba en la presentació dels temes i la seva planera explicació converteix el llibre en accessible per a qualsevol persona que, senzillament, hi estigui interessada) una guia de lectura a través del lligam de les fonts literàries, una guia que permet recórrer amb fluïdesa i agilitat un llarg recorregut en l'espai i el temps olímpics.

Les dades més generals (comença la carrera de l'estadi!) sobre el lloc olímpic

queden recollides en l'apartat i del llibre, «Olimpia com a símbol», i la seva substància la simbolitzen dos pilars fonamentals, tant per la història de les Olimpíades com del seu estudi i de la seva fortuna posteriors: la cronologia dels fets i l'existència d'allò que podríem anomenar «esperit olímpic» (no dels nostres temps, evidentment).

El segon gran apartat, «El Bressol Olímpic», recull, lliga, comenta i explica tots els textos que parlen de la terra olímpica, de com s'hi arribava (en una mena de «hýsteron próteron» interessant, els camins que duen a Olímpia són tractats al final del capítol, després d'haver-nos parlat de tots els monuments que es trobaven en sol olímpic) i de què s'hi podia contemplar (la carrera comença a superar la meitat de l'estadi!).

El tercer, i darrer, gran capítol, «La Corona Olímpica», ens parla *in extenso* de tot el desenvolupament d'uns Jocs Olímpics, des de les dates en què se celebraven, passant per la descripció de tots els col·lectius que hi participaven (no només els atletes s'aplegaven a l'estadi i rodalies) i acabant amb una explicació molt detallada del desenvolupament del programa olímpic (no deixa de xocar que Pere Villalba utilitzi amb una certa freqüència designacions més pròpies dels «parafernàlia» actuals dels Jocs que no pas dels de l'Antiguitat: així, a les pp.260 i ss., coneixem l'existència d'un Comitè Olímpic Hel·lènic o d'un Consell Olímpic d'Olimpia, a través dels acrònims COH i COO, respectivament) (estem a punt d'arribar a la meta).

El llibre acaba d'una manera senzilla i rodona, molt pròpia d'un filòleg clàssic com és Pere Villalba: explicant-nos com eren els monuments dedicats als vencedors de les diferents proves dels Jocs,

com les medalles commemoratives i quin tipus d'ex-vots d'agraïment hi havia per les victòries assolides (una de les formes de dopatge de l'època!). Completen el volum una sèrie d'índexs imprescindibles per fer anar amunt i avall la quantitat ingent d'informació que contenen aquestes pàgines: d'autors i de fonts literàries (amb indicació d'on són citats en el llibre), de noms i de coses i de termes grecs. Potser no calia haver introduït una Bibliografia com la que llegim (incompleta i que en alguns casos duplica citacions ja reproduïdes en altres indrets del llibre, mentre que en d'altres no recull abreviatures que es troben al llarg de les pàgines), ni tampoc la citació de les col·leccions de textos usades: quan se cita un text d'un autor (i això passa més de mil vegades i es fa convencionalment) mai no es diu de quina edició s'està llegint, i traduïnt, l'original i, en qualsevol cas, molts dels textos tampoc no són trobables en cap de les col·leccions citades.

I arribem a la línia d'arribada. No cal dir que l'olimpionica ha estat Pere Villalba i Varneda: amb el seu treball engrescador ha posat a la disposició del lector sensible un magnífic comentari i una magnífica explicació, a través de la guia dels textos originals traduïts, de com eren Olímpia i els Jocs que s'hi desenvolupaven i s'ha convertit, una vegada més, en paradigma d'allò que Grècia va ensenyar a la humanitat: «esportistes i savis s'han de donar la mà per avançar junts, empesos per la competitivitat per la virtut...» (p. 16 del pròleg), perquè a l'Antiguitat el conreu de l'esperit no es concebia sense el conreu del cos.

Joan Gómez Pallarès
